

Heby kommuns författningssamling

ISSN 2000-043X

HebyFS 2019:30
Infördes i författningssamlingen den 17 juni 2019

Riktlinjer för kommunala lekplatser och naturliga lekmiljöer

Samhällsbyggnadsnämnden beslutade¹ den 28 maj 2019 om dessa riktlinjer.

Syftet med dessa riktlinjer är att reglera hur Heby kommuns lekplatser ska planeras och förvaltas. Genom riktlinjerna säkerställer kommunen att kommunala lekplatser bedöms likvärdigt. Behovet av lekplats skall bedömas utifrån riktlinjernas kriterier i samtliga av kommunens tätorter. Utifrån riktlinjerna kan satsningar på kommunala lekplatserna prioriteras. Riktlinjerna skall användas för att säkerställa barn och ungas plats i det offentliga rummet. Genom riktlinjerna främjas barn och ungas välmående och utveckling. Dessa riktlinjer ska beaktas vid översiktsplanering, områdesbestämmelser, detaljplanering och exploatering. Kommunens tätorter och lekplatser inventeras enligt dessa riktlinjer.

Detta dokument omfattar en kort bakgrund samt begreppsdefinition och därefter riktlinjer för lokalisering respektive utformning av lekplatser. Dessa är utformade med en inledande beskrivning följt av riktlinjer i punktform.

Begreppsdefinitioner

Med **lekplats** avses ett markområde avsett för barns lek där det finns någon form av anlagt lekredskap.

Med **naturlig lekmiljö** avses ett naturområde med höga lekvärden som är säkert, tryggt och lämpligt för barns vistelse men utan anlagda lekredskap.

Lekvärden avser hur väl platsen tillgodoser barnens lekbehov. Lekvärden handlar t.ex. om hur platsen stimulerar barnens utveckling och uppmuntrar till lek.

Bakgrund

Då tätorter växer fram och utvecklas så tas naturliga lek- och rekreativmiljöer i anspråk av bebyggelse, infrastruktur och annan hårdgjord yta. I de fall naturliga lekmiljöer försvinner måste förlusten av dessa områden kompletteras med andra möjligheter för barn och ungas lek och rekreation, detta tydliggörs i Plan- och bygglagen (kap 2 § 7). Det visar att behovet av lekplatser beror mycket på hur den omgivande miljön ser ut.

---

¹ Sbn § 73/2019.

Om det finns goda möjligheter till lek är behovet av en specifik plats avsedd för lek mindre. Boverkets rekommendation att bostadsnära natur bör finnas inom 300 meter från bostaden baseras på forskning som visar att det är ett gränsvärde för att området ska användas ofta. Den bostadsnära naturen är bland annat en viktig plats för barns lek och utveckling. De lekplatser som är mest välbesökta är ofta placerade i en naturlig, grön omgivning eller i närheten av eller på vägen till eller från andra aktiviteter. Däremot har lekutrustningen visat sig ha mindre betydelse för hur välanvänd lekplatsen blir, även om den kan fylla ett viktigt syfte i att indikera att det är en plats för barn och barns lek. I de fall den omgivande naturen ger lekmöjligheter minskar kraven på lekplatsens innehåll. Trafiksituationen är en viktig faktor som påverkar barnens möjligheter att leka ute på egen hand. Trafikerade gator blir barriärer som begränsar barnens möjlighet att röra sig och avståndet till biltrafik påverkar den upplevda tryggheten på lekplatsen.

Fastighetsägare ska enligt Plan- och bygglagen ansvara för den bostadsnära leken, detta gäller både småhus och flerbostadshus. Detta omfattar möjligheter till lek på de enskilda fastigheterna. De kommunala lekmiljöerna och lekplatserna kompletterar dessa lekmiljöer genom att vara offentliga och därmed även utgöra en viktig mötesplats i området. Heby kommun ska ansvara för planering, anläggning och skötsel av lekplatser inom kommunens tätorter. Med uppenbara behov avses stora brister i förhållande till dessa riktlinjer.

Idag finns 15 lekplatser spridda i kommunens tätorter. Utöver dessa finns även två mindre lekplatser i Huddunge respektive Runhällen. De flesta lekplatser är relativt enkla och har inte rustats på många år men inom kommunens satsning på gröna mötesplatser har även flera av orterna nu en större lekplats som kan ses mer som en utflyktslekplats. Dessa utflyktslekplatser har ett stort värde både för boende i orten och för övriga kommuninvånare och besökare.

Lokalisering

Heby Kommun vill att alla kommunens barn och unga ska ha tillgång till säkra, trygga och stimulerande lekytor i sin vardag. Dessa ytor ska vara tillgängliga att nå till fots eller med cykel från bostaden. En lek- och rekreationsyta kan vara allt ifrån en lekplats till ett lekvänligt skogsparti eller grönområde. Naturliga miljöer stimulerar nyfikenhet samt lärande och har ofta höga lekvärden. En lekplats bör lokaliseras på en plats där goda förutsättningar att utveckla höga lekvärden finns. Platser som har god potential att utveckla höga lekvärden kan till exempel vara miljöer med varierande vegetation och topografi.

Barn och unga ska i möjligaste mån inte ha längre än 300 meters gångväg från sin bostad till närmaste offentliga lek- eller rekreationsyta.

Natur med höga lekvärden i anslutning till bostadsbebyggelse ska tillvaratas och göras tillgänglig som lek- och rekreationsyta där motsvarande ytor saknas.

I de fall naturliga lekmiljöer saknas inom 300 meter bör en lekplats anläggas.

En lekplats bör om möjligt lokaliseras i anslutning till naturlig vegetation såsom exempelvis träd och buskar för att på så sätt skapa en spännande och utvecklande miljö för barn och unga att vistas i.

Heby kommuns ambition är att barn och unga tryggt och säkert själva ska kunna ta sig till lekplatsen eller lekmiljön. Det är därför viktigt att dessa platser inte är lokaliserade i anslutning till större vägar med tyngre trafik utan att det istället går att transportera sig via separerade gång- och cykelvägar.

Heby kommuns lekplatser och lekmiljöer ska vara lokaliserade så att barn och unga tryggt och säkert kan transportera sig till dem på egen hand.

Lekplatser bör inte vara lokaliserade i nära anslutning till större vägar med tyngre trafik.

Vid lekplatser och lekmiljöer ska det säkerställas att marken inte innehåller föroreningar eller dylikt med negativ påverkan på hälsa

Heby kommuns lekplatser bör lokaliseras i anslutning till barn och ungas redan naturliga rörelsemönster och befintliga stråk, exempelvis till och från skolan, idrottsanläggningen eller dylikt. Genom utnyttjande av befintliga rörelsemönster upplevs lekplatserna mer tillgängliga och inbjudande samt kan även fungera som spontana mötesplatser, vilket främjar den sociala hållbarheten i Heby kommun.

Lekplatser bör om möjligt lokaliseras till barn och ungas befintliga stråk.

Utformning

Säkerheten och den upplevda tryggheten i lekmiljöer och på lekplatser är viktig. Detta åstadkoms genom att säkerställa att alla lekplatser uppfyller de krav på säkerhet som finns och att information om hur felanmälningar görs finns lättillgänglig. I naturliga lekmiljöer kan säkerheten till exempel höjas genom att grenar som sticker ut i ögonhöjd avlägsnas.

Alla lekplatser ska vara godkända enligt de säkerhetsmässiga regler och lagar som finns.

Kommunens lekplatser ska upplevas trygga och väl omhändertagna. Sittplatser och papperskorgar ska finnas på alla kommunens lekplatser.

Markmaterial och fallskydd ska väljas med hänsyn till säkerhet, mångfunktionalitet samt skötselkrav.

Tydliga informationsskyltar med information om lekplatsen och kontaktuppgifter gällande underhåll och felanmälan ska finnas på alla lekplatser.

Naturliga lekmiljöer ska förvaltas med säkerhet och den upplevda tryggheten i fokus samt för att vid behov höja lekvärdena på platsen.

För att skapa platser som blir välanvända är det viktigt att orienterbarheten både till och inom lekplatsen är god samt att det finns förutsättningar att använda platsen under hela året. Lekturströmning visar att det är en plats avsedd för barns lek, i en naturlig lekmiljö skulle detta istället kunna markeras med t.ex. en skylt, figur eller annat enklare tillägg.

Orienterbarheten ska vara god inom och till lekplatsen.

Naturliga lekmiljöer kan med fördel förstärkas med något som indikerar att det är en plats avsedd för lek.

Belysning bör finnas på alla lekplatser för att öka tillgänglighet, trygghet och lekvärde.

Lekplatserna ska utformas för att skapa lekvärden under alla årstider.

Utformning och innehåll bör anpassas efter platsens karaktär, sammanhang och historia.

För att kommunens lekmiljöer och lekplatser ska vara tillgängliga och inkluderande för alla är det viktigt att lekplatserna utformas utifrån ett tillgänglighetsperspektiv och med genusmedvetenhet. Ett sätt att göra det är att skapa en variation av platser så att det både finns lugna, trygga platser för avskild lek, vila och återhämtning samt större öppna ytor för aktiv lek. Eftersom platserna ska användas av barn bör de även inkluderas i planeringsprocessen och deras idéer och kunskaper tas tillvara.

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ska göras så bra som möjligt sett till platsens förutsättningar.

Kommunen ska i möjligaste mån planera och utforma lekplatser genusmedvetet och utan könskodningar så att en jämlik lek främjas och alla känner sig välkomna oavsett könstillhörighet.

Utformningen ska sträva efter att skapa plats både för lugn och aktiv lek. Det bör både finnas avskilda platser, plats för att observera andra och fokuspunkter (*back stage*, *off stage* respektive *on stage*).

Vid planering av ny eller upprustning av befintlig lekplats ska barn involveras i processen.

Flera forskningsstudier pekar på att växtlighet i form av buskar och träd samt variation i topografin bidrar till en mer fantasifull och varierad lek, som också varar längre. På samma sätt vet vi att växter bidrar med en rad ekosystemtjänster och bidrar till att skapa ett gott lokalklimat.

Vegetation används med fördel för att skapa ett fantasifullt leklandskap. Växtmaterialet ska vara tåligt och stora kvaliteter eftersträvas vid anläggning. Starkt allergiframkallande och giftiga växter ska undvikas.

Möjligheter att skapa en varierad topografi bör beaktas då det ger ökade lekvärden.

Kommunen ska sträva efter att skapa ett gott klimat på lekplatsen, t.ex. med skugga från träd och buskar.

Om det uppstår fall där kommunen inte anser att anläggandet av en lekplats är motiverat men det finns en annan aktör, t.ex. intresseförening eller samfällighet, som vill anlägga och förvalta en lekplats på kommunal mark ska kommunen göra en bedömning av om detta är lämpligt och ett avtal ska upprättas.

Om annan aktör är intresserad av att anlägga och ansvara för drift- och underhåll av en lekplats på kommunal mark ska detta regleras genom avtal.

Vid planering av nya eller utveckling av befintliga lekplatser ska en bedömning utifrån dessa kriterier göras. Vid prioritering mellan olika bristfälliga områden ska en samlad bedömning göras där bristernas omfattning och antal barn som nyttjar lekplatsen i fråga avgör vilken plats som utvecklas först.

Denna riktlinje träder i kraft den 19 juni 2019.

Per Möller
Ordförande i samhällsbyggnadsnämnden

Åsa Nylander
Förvaltningschef
Samhällsbyggnadsförvaltningen